

Reële en virtuele economie scheiden

Kent u de Enron-affaire nog? Een energieleverancier die via meer dan negenhonderd zelf opgerichte 'Special Purpose Entities' alleen nog maar met en in zichzelf handelde, daarmee winstcijfers kon laten zien die niet bestonden en op de beurzen een enorm zwart gat creëerde. Een gat waarin uiteindelijk het bedrijf zelf en veel, heel veel beleggingsgeld werden opgezogen om voor altijd te verdwijnen.

In 2002 analyseert Henk Lagendijk in het vakblad *De Accountant* deze affaire in een artikel met de bijna poëtische titel: *Enron – verdwalen in een zelfgecreëerd labirint*. Hij beschrijft het zwarte gat aldus: 'En zo ontstaat er een fictieve wereld, waarin fictieve verwachtingen fictieve verslaggeving veroorzaken en andersom. Maar het is ook een wereld waarin uiteindelijk alleen maar verliezers zijn.'

Fictieve werelden. Er zijn er meer dan je denkt. Mijn dochters zitten op Hyves. Veel van hun klasgenootjes zijn enthousiaste gamers die in een zelfgecreëerde wereld een ander mens zijn. En terwijl ik met net één glas teveel mijzelf in een op niets gebaseerde stemming breng, droomt mijn vrouw weg in een roman. U koopt of verkoopt wellicht aandelen.

U laadt zich op, met angst, hoop, verwachtingen, geruchten, of simpelweg met een dosis erg menselijke goklust, en reist naar een virtuele wereld, waarin feiten gefingeerd worden en fictie een feit is. Waarin u geld kunt verdienen of verliezen, niet omdat het feitelijk slecht of goed gaat met een bedrijf, maar simpelweg omdat u of anderen die goede of slechte toestand fingeren.

Een wereld waarin u – net zoals ik, mijn vrouw en kinderen – even niet meer hoeft na te denken over uw maatschappelijke verantwoordelijkheden, over saai langetermijnbelangen, over ethiek en etiquette van het zakelijk verkeer.

Er is niets mis met die fictieve werelden. We hebben er allemaal op onze eigen manier behoefte aan. Maar de kunst is die werelden gescheiden te houden van wat we als de reële wereld zien. In die wereld geniet ik met mate, verdient mijn vrouw met degelijk werk een degelijk inkomen, en gaan mijn dochters met gespeelde tegenzin naar school.

In de economische wereld is het minstens zo belangrijk om fictieve werelden te scheiden van de echte. Bankbestuurders riepen op het moment dat de aandelenwaarde kelderde wanhopig dat hun banken financieel gezond zijn en dat de crisis op de beurzen een virtuele crisis is. Natuurlijk is dat zo. Maar door de vermenging van virtuele en echte wereld geloofde niemand ze meer. En net zoals bij Enron heeft deze virtuele crisis in een virtuele wereld desastreuze gevolgen voor onze echte wereld.

Lagendijk stelde al acht jaar geleden voor om die werelden te scheiden door onderscheid te maken tussen harde en zachte resultatenrekeningen. Waarbij de winst uit meer speculatieve transacties als zachte winst wordt uitgedrukt. Zodat iedereen weer zicht heeft op hoe het bedrijf ervoor staat in de echte wereld en in de virtuele wereld.

Aanvullende voorstellen zijn ook denkbaar. Wat dacht u van kansspelbelasting op winsten uit beleggingen en opties en wat dies meer zij? De hypotheekrenteaftrek beperken voor beleggingshypotheek? Een duidelijke scheiding tussen spaarbanken en beleggingsbanken? De vermenging van reële en virtuele economie treft de hele samenleving en dus moet de overheid hier haar taak van belangenbehartiger van de samenleving vervullen. Zij is de enige die het probleem duurzaam kan oplossen. Het is dus nu aan de overheid om deze of dergelijke voorstellen dwingend op te leggen.